

raal Teraoetsji had doorgegeven, dat er per man per dag 550 tot 750 gram rijst en 50 tot 100 gram vlees ter beschikking moesten worden gesteld – dat leverde maximaal misschien 1 700 calorieën op. Die voorgeschreven rantsoenen waren maar zelden beschikbaar: op alle punten die de voedselvoorraden passeerden voordat zij de werkers bereikten, werd met de gewichten geknoeid en vond uitdroging plaats – het gevolg was dat die werkers in de regel maar 75 tot 85 % van de vastgestelde rijstrantsoenen ontvingen en het snel bederfelijke vlees zagen velen slechts zelden. Volgens de rapporten van Britse, Nederlandse en andere officieren (alle Japanse rapporten zijn door de Japanners zelf onmiddellijk na hun capitulatie vernietigd) bedroegen de dagrantsoenen die de krijgsgevangenen in werkelijkheid kregen, aan rijst maximaal 800, minimaal 300 gram, aan groente (vooral zoete aardappelen) maximaal 550, minimaal 450 gram, aan vlees (inclusief been) maximaal 70, minimaal 40 gram, aan suiker maximaal 25, minimaal 15 gram, aan olie maximaal 25, minimaal 15 gram, aan thee 2½ gram en aan zout 20 gram. Hoe vaak men niet meer dan de minima kreeg, is niet bekend. De maximale rantsoenen zouden per dag naar schatting ruim 2 000 calorieën opleveren, de minimale ca. 1 100. Die maximum-rantsoenen waren al te laag voor de zware arbeid die verricht moest worden (daarvoor was zeker een dieet met een verbrandingswaarde van 3 500 calorieën nodig) en dat gold *a fortiori* voor de minimum-rantsoenen. Groot waren vooral de tekorten aan vetten, eiwitten en vitaminen en daaronder gingen, wat de Knil-gevangenen betreft, vooral de Nederlanders lijden – de Indische Nederlanders, gebruik makend van het feit dat de kampen niet afgesloten waren, konden zich beter aanpassen. 'Wat nemen', tekende een Nederlandse gevangene begin '43 aan,

'Indische jongens (er zijn er heel wat hier in deze kampen) wat wij ontberingen noemen, veel gemakkelijker dan wij; het is net of ze haast allemaal het rimboe-leven gewend zijn; allemaal kunnen ze koken, weten ze wat je eten kunt; ze vinden in het bos wortels en knollen, bladen enz., die ze koken en tot iets verwerken, in de rivier ontdekken ze dadelijk oesters bij het duiken op de bodem en die werden de eerste avond al gekookt en gegeten.'

Onvermijdelijk was het dat talrijke gevangenen aan de hongerziekte gingen lijden alsmede aan avitaminose, hetgeen o.m., zoals wij al vermeldden, het gezichtsvermogen aantast.

¹ A. H. Douwes: 'Persoonlijke herinneringen', p. 30.